

**Zbiory Mariana Godziszewskiego dotyczące zbrodni wawerskiej (Sygn.1583)
Collection of Marian Godziszewski concerning crime in Wawer
RG-15.571**

United States Holocaust Memorial Museum Archives
100 Raoul Wallenberg Place SW
Washington, DC 20024-2126
Tel. (202) 479-9717
e-mail: reference@ushmm.org

Descriptive summary

Title: Zbiory Mariana Godziszewskiego dotyczące zbrodni wawerskiej (Sygn.1583)
Collection of Marian Godziszewski concerning crime in Wawer

Dates: 1939-1967

Accession number: 2017.511.1

Creator: Marian Godziszewski

Extent: 530 digital images

Repository: United States Holocaust Memorial Museum Archives, 100 Raoul Wallenberg Place SW,
Washington, DC 20024-2126

Languages: Polish
German

Scope and content of collection

Materials related to the Wawer Massacre on December 27, 1939. Archives were collected by Marian Godziszewski, whose father was murdered in Wawer Massacre. The collection includes, among other materials, extracts from the trial of Max Daume accused of crimes (copies of court files), outlines of articles, exhumation descriptions, lists of executed people, including Jews, lists of people who were murdered in the first months of the war near Wawer, surveys of families of victims of Wawer massacre, correspondence with publishing houses, backstage of the book about the Wawer crime, parts of the association's file about the crime and photographs.

Administrative Information

Restrictions on access: No restrictions on access.

Restrictions on reproduction and use: Reproduction of more than 100 pages of copies of documents for researchers or other institutions requires a written permission of the General Director of the

State Archives of the Republic of Poland. Publication of more than 10 complete documents in an individual work requires the written authorization of the General Director. The Museum may not publish any archival material obtained from the General Director, including specific archives under his control, on the Internet, the World Wide Web, or any other publicly accessible on-line network without the written permission of the General Director. Citation of the materials in any publication must refer to the Museum and the Polish State Archives and must include the name of the archival group and catalogue number of the originals.

Preferred citation: Preferred citation for USHMM archival collections; consult the USHMM website for guidance.

Acquisition information: Source of acquisition is the Archiwum Państwowe w Warszawie, Poland, Sygn. 1583. The United States Holocaust Memorial Museum Archives received the filmed collection via the United States Holocaust Memorial Museum International Archival Programs Division in December 2017.

Existence and location of originals: Archiwum Państwowe w Warszawie

Related archival materials:

- Jan Tyszkiewicz. *Egzekucja ludności cywilnej w Wawrze 27 grudnia 1939*. Warszawa: Urząd m. st. Warszawa-Dzielnica Wawer, 2004
- Jan Bijata. *Wawer*. Warszawa: Książka i Wiedza, 1973
- http://www.info-pc.home.pl/whatfor/baza/zbrodnie_wawer.htm
- Władysław Bartoszewski: *Warszawski pierścień śmierci 1939-1944*. Warszawa: Interpress, 1970.

Processing history: Processed by Aleksandra Borecka, 2017.

Historical Note:

Marian Godziszewski was an artist living in Anin. In 1946, he initiated the "Association of Families of People Executed in Wawer on December 27, 1939."

System of arrangement

Arranged in three series: 1. Trial of Max Daume, 1947 (Wawer Massacre, December 27, 1939); 2. Protocols, notes, correspondence: Materials related to the publication of a book on the Wawer massacre; 3. Collection of various studies, news clippings and correspondence on the Wawer Massacre.

Indexing terms

Daume, Max,--Trials, litigation, etc., 1894-1947.
Wenzel, Friedrich Wilhelm, 1890-1947.
World War, 1939-1945--Atrocities--Poland--Wawer.
Wawer Massacre, Poland, 1939.
Polish people--Crimes against--Poland--20th century.
Jews--Crimes against--Poland--20th century.

Trials (Crimes against humanity)--Poland.
 Wawer (Poland)
 Poland--History--Occupation, 1939-1945.
 Clippings (Books, newspapers, etc.)
 Correspondence.
 Photographs.
 Registers.
 Reports.

CONTAINER LIST

File number	Description
1	<p>Wawer 27 XII 1939 r. Wyciąg z procesu Maxa (Maksa) Daume, przewodniczącego zbrodni w Wawrze, rozprawa przed Najwyższym Trybunałem Narodowym, s. 85</p> <p>Wyciąg ze stenogramu posiedzenia z 17 XII 1946 r. :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Akt oskarżenia przeciwko Maksowi Daume o to, że Na obszarze Rzeszy Niemieckiej od marca 1933 r. do września 1939 r. a potem od 2 X 1939 do 31 III 1940 na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, wreszcie od kwietnia 1940 do sierpnia 1944 na obszarze Rzeszy Niemieckiej jako członek niemieckiej narodowo-socjalistycznej partii robotniczej (NSDAP) oraz oficer policji od 1939 w randzie pułkownika Ponadto oskarżony o to: <ul style="list-style-type: none"> Od X 1939 do 31 III 1940 jako pułkownik policji pełnił funkcję szefa wydziału w komendzie policji porządkowej (Ordnungspolizei) na dystrykt warszawski Daume kierował odcinkiem działalności policyjnej, realizującej zbrodnicze cele okupanta, w szczególności zaś osobiście nadzorował akcję zamordowania 107 Polaków w dniu 27 XII 1939 w Wawrze, w odwet za zabicie przez bandytów dwóch Niemców. - Przesłuchanie Maksy Daume 17 XII 1946 - Przesłuchania świadków
2	<p>Wawer 27 XII 1939 r. „Niezwyczajny przebieg moich starań wydania książki o zbrodni hitlerowców w Wawrze”, s. 193</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opis zbrodni wawerskiej i fragmenty zeznań świadków - Protokół ekshumacji zwłok z 25, 26, 27 VI 1940 - Wykaz osób rozstrzelanych (107 nazwisk) na podstawie dokumentów ekshumacyjnych, odpis z akt Zarządu Gminy w Wawrze

	<ul style="list-style-type: none"> - Korespondencja w sprawie grobów na cmentarzu w Falenicy, Międzyzylesiu i Wawrze - Kwestionariusze osób rozstrzelanych przez Niemców zawierające następujące informacje: nazwisko i imię, kiedy i w jakich okolicznościach został rozstrzelany, data urodzenia, zawód, miejsce zamieszkania do czasu egzekucji, gdzie pochowano rozstrzelanego, kto pozostał z rodziny po rozstrzelanym, adres i stan majątkowy, uwagi i wyjaśnienia. - Spis żołnierzy byłej Armii Polskiej oraz osób cywilnych i innych, poległych i zamordowanych podczas działań wojennych 1939 r. na terenie gminy Wawer wraz z dodatkowymi informacjami o tych osobach, dacie śmierci oraz co znaleziono przy zmarłym (151 nazwisk). - Korespondencja z lokalnymi władzami w sprawie utrzymania porządku na miejscu straceń, 1951 r. - Korespondencja w sprawie pomnika i innych sprawach związanych ze zbrodnią wawerską, 1945-1951 - Konspekt pracy Henryka Wierzchowskiego na temat zbrodni wawerskiej, 1917 (rękopis) - Ankiety z 1947 r. z członkami rodzin rozstrzelanych dotyczące zgody na ich ekshumację z cmentarza „Ofiar Wojny” w Wawrze i pochowania ich na miejscu egzekucji. - Korespondencja z Wydawnictwem Ministerstwa Obrony Narodowej (rękopis) - Kosztorys - Uwagi do maszynopisu książki o Wawrze (rękopis) - Kopie komunikatów Polskiej Agencji Prasowej - Dedykacja do książki o Wawrze Mariana Godziszewskiego z 1961 r. - Korespondencja Mariana Godziszewskiego z Wydawnictwem MON - Zbiór dokumentów pt. „Niespodziewany rezultat powierzenia sprawy książki literatowi Z. Skierskiemu i dziennikarzowi J. Hańbowskiemu oraz inne...” - Zbiór dokumentów pt. „Instytut Wydawniczy PAX przyjmuje moje zgłoszenie sprawy książki. Sprawę psuje adwokat S. Piotrowski z Anina”. - Zbiór dokumentów pt. „Niezwyczajne dzieje moich starań o wydanie publikacji w związku z XX rocznicą 27 XII 1939 w Wawrze”. - Zbiór dokumentów pt. „Sprawa wydania książki o Wawrze 27 XII 1939 r. Komitet, zebrania, protokoły, notatki, korespondencja itp.”.
3	<p>Wawer 27 XII 1939 r., s. 248 „Zbiór materiałów różnych do opracowania w publikacjach o Wawrze 27 XII 1939 r. oraz kontakty z Instytutem Historii Najnowszej, zeznania, wyrok na F.W. Wenzla i inne. Egzekucje pojedyncze i zbiorowe”.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zdjęcia ofiar po egzekucji.

	<ul style="list-style-type: none"> - Rysunki momentu egzekucji. - Zdjęcia w związku z budową szkoły. - Korespondencja różna, notaki, protokoły posiedzeń i inne.
--	---